

Lapissa muutosohjelman kehittämisen vuonna 2019 osa-alueita ovat:

1. Perhekeskustoimintamalli
2. Systeeminen lastensuojelun toimintamalli
3. Palveluohjaus ja neuvonta
4. Osaamisen vahvistaminen (LAPE-akatemia)

1. Perhekeskustoimintamalli

Perhekeskustoimintamallin tavoitteena on, että perhekeskus verkostoi lapsiperheiden palvelut toimivaksi kokonaisuudeksi. Sen tehtävänä on sovittaa yhteen nykyiset hajanaiset lapsiperheiden palvelut siten, että lapsi ja perhe saa tarvitsemansa tuen ja avun mahdollisimman joustavasti ja ketterästi.

Kansallisen määritelmän mukaan (STM, THL) perhekeskuksen ydinpalvelut koostuvat perustason sosiaali- ja terveystalvveluista joita ovat mm. äitiys- ja perheneuvolan palvelut, kasvatus- ja perheneuvonta, lääkäripalvelut, lapsiperheiden sosiaalityö- ja psykologiapalvelut, lapsiperheiden perhetyö ja kotipalvelut. Perhekeskus palvelee kaikkia lapsiperheitä ml monikulttuuriset perheet ja vammaisten lasten perheet. Perhekeskuksen merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat sairaalat (ml sairaalakoulu) järjestöt, seurakunnat ja sivistystoimen palvelut (esim. oppilashuolto, nuorisotyö, kulttuuri ja vapaa-aika)

Perhekeskustoimintamalli Lappiin hankkeessa laadittiin luonnos maakunnallisesta perhekeskustoimintamallista. Ehdotukseen sisältyi esitys, että maakuntaa perustettaisiin 3-6 perhekeskusta, eräänlaisia lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen osaamiskeskuksia, jotka tukisivat kuntien lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja. Maakuntaudistuksen valmistelutyö päättyi maaliskuussa 2019, minkä johdosta maakunnallisen perhekeskustoimintamallin kehittämistyö on toistaiseksi keskeytetty.

Muutostyö kuitenkin jatkuu. Tavoitteena on kehittää lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja ja pilotoida perhekeskustoimintamallia kuntatasolla poikkihallinnollisesti yhteistyössä kunnan sote- ja sivistystoimen kanssa. Pilottien kehittämistyöhön on kutsuttu mukaan järjestöjen ja seurakuntien edustajia. Keväällä 2019 toimintamallia ovat lähteneet kehittämään väestöpohjaltaan Lapin suurimmat kunnat: Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi, Tornio ja Sodankylä, joissa asuu n. 68% Lapin väestöstä. Tällä hetkellä Rovaniemellä toimii perhepalvelukeskus, jonka toimintaa kehitetään edelleen. Tavoitteena on, että kaikissa pilottikunnissa avataan perhekeskukset vuosien 2019-2020 aikana.

Muutosagentti vastaa perhekeskustoimintamallin koordinoinnista sekä toimii Lapin alueen yhdyshenkilönä kansallisessa perhekeskusverkostossa.

2. Systeemisen lastensuojelun toimintamalli (Syty-hanke)

Systeemisen lastensuojelun toimintamalli on kehitetty noin kymmenen vuotta sitten Itä-Lontoon Hacneyssa, jota kehitetään ja sovelletaan suomalaiseen lastensuojelun kontekstiin. Toimintamalli pyrkii kohti vovovaikutteisempaa ja kohtaavampaa lastensuojelutyötä.

Mallin toimivuuden periaatteita ovat systeemisen toimintakulttuurin omaksuminen, perheterapeutin ymmärrys ja suhdeperusteisuus, lapsilähtöisyys, asiakkaiden osallisuus ja kohtaaminen ja yhteensovittava johtaminen. Toimintamalli perustuu lastensuojelun tiimityöhön,

jossa tiimiin kuuluvat konsultoiva sosiaalityöntekijä, lapsen sosiaalityöntekijä, vanhempien työntekijä, koordinaattori ja perheterapeutti ja tarvittaessa sosiaaliohjaaja tai perhetyöntekijä. Perheen kohtaa pääasiassa yksi työntekijä tai työpari, mutta vastuu lapsen ja perheen tilanteesta on koko tiimillä. Iso tiimi varmistaa työn katkeamattoman jatkuvuuden ja tuen perheelle, vaikka oma sosiaalityöntekijä on tilapäisesti poissa.

Lastensuojelun uudistumisen ja toimintakulttuurin muutoksen tarpeen taustalla on lastensuojelutyön suuret asiakasmäärät, työn kuormittavuus, työntekijöiden vaihtuvuus, kustannusten kasvu sekä lapsiperheitä auttavien toimijoiden yhteistyön haasteet. Lisäksi lastensuojelutyö koetaan raskaaksi, työn vaativuuteen nähden alipalkatuksi, jota leimaa yksin tekemisen kulttuuri ja työntekijöiden riittämätön tuki ja ohjaus.

Perhekeskustoimintamallin Lappiin hankkeen aikana Lappiin koulutettiin kaksi kouluttajaparia. Kouluttajien koulutuksesta vastasi THL. Työparista toinen on sosiaalityöntekijä ja toinen perheterapeutti. Kouluttajien tehtävänä oli kouluttaa hankkeen aikana 2-4 kunnan sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät systeemisen toimintamalliin, jossa lastensuojelutyötä tehdään tiimissä. Systeemisen lastensuojelun koulutukset aloitettiin vuosina 2017-2018 Kemissä, Rovaniemellä, Simossa ja Sodankylässä.

Vuonna 2019 Lapissa koulutuksen on aloittanut työpari, joiden koulutus päättyi syksyllä. Koulutusohjelma edellyttää lastensuojelutiimien koulutuksen aloittamisen. Tavoitteena on, että uusi kouluttajapari aloittaa systeemisen toimintamallin koulutukset 1-2 Lapin kunnassa syksyllä 2019. Kaiken kaikkiaan Lapissa on syksyllä 2019 yhteensä viisi systeemisen lastensuojelun toimintamallin kouluttajaa (yksi kouluttaja on vaihtanut paikkakuntaa). Tavoitteena on, että lastensuojelutiimien koulutukset jatkuvat Lapin kunnissa myös tulevina vuosina.

Systeemisen lastensuojelu koordinaatiosta vastaa Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehitysohjaaja ja Lapin muutosagentti.

3. Palveluohjaus ja neuvonta

Palveluohjauksella tarkoitetaan asiakaslähtöistä sosiaali- ja terveysalan asiakastyötä, jossa vahvistetaan asiakkaan itsenäistä elämänhallintaa hyödyntämällä asiakkaan voimavaroja hänen elämänsä haastekohdissa. Lisäksi palveluohjauksen avulla pyritään ratkaisemaan palvelujärjestelmän yhteistyöongelmia ja ammattilaisten päällekkäistä työtä ruohonjuuritasolla. Palveluohjauksen ja neuvonnan järjestämisen velvoitteesta on maininta useassa sosiaali- ja terveydenhuollon lain kohdassa (kts esim. shl 6§, 8§, 36-38§, terveydenhuoltolaki 13§, LastensuojeluL 26-27§)

Kuntaliito on laatinut esiselvityksen geneerisen asiakasohjauksen mallista (raportti 1/2019). Esiselvityksessä on tarkennettu myös palveluohjauksen sisältöä ja käsitettä. Ensisijaisen tavoitteen on, että neuvonta- ja ohjaus toimii yhden yhteydenoton periaatteella. Periaatteen mukaan asiakas saa tarvitsemansa tiedon yhteydenottoapaikasta tai hänet ohjataan oikeaan paikkaan. Palveluohjauksessa on tarkoitus lisätä omahoito palveluja ja monikanavaisuutta, jossa asiakas saa tarvitsemansa tiedon ja opastuksen ilman työntekijäkontaktia, sähköisiä palveluja hyödyntäen.

Selvityksen mukaan palveluohjauksessa voidaan tunnistaa neljä neuvonnan ja ohjauksen tasoa:

- 1) Yleinen kansalaisneuvonta, joka kohdentuu koko väestöön.

- 2) Sote-asiakkaille suunnattuja sosiaali- ja terveystalvveluja, joiden kautta asiakas ohjautuu oikeaan palveluun tai oikean tahon luo tilanteen selvittämiseksi
- 3) Asiakasryhmän tai –tarpeen mukaan kohdennettu neuvonta- ja ohjauspalvelu, jossa vaikutetaan ennaltaehkäisevästi palvelutarpeiden syntyamiseen sekä tunnistetaan ne asiakkaat, joiden tilanne vaatii tarkempaa selvittämistä
- 4) Intensiivinen ohjaus ja asiakkuuden seurata kohdennetaan ensisijaisesti paljon palveluja tarvitseville asiakkaille ja niille asiakkaille, joilla on suuri riski palvelutarpeen lisääntymiselle - tavoitteena yksilöllisen palvelukokonaisuuden hallinta ja suunnitelmallinen seurata

Selvityksessä kartoitettiin neuvonnan ja ohjuksen järjestämissä eri kunnissa. Selvityksen mukaan vastuu yleisestä neuvonnasta on tällä hetkellä jakautunut sote:n ja muiden hallinnonalojen kesken. Esim. neuvontapisteitä ja asumis- ja korjausneuvontaa tuotetaan eri hallinnonalojen toimesta. Puhelinneuvonta on yleisin asiakasryhmittäin kohdennettu neuvonnan muoto, jonka lisäksi verkkosivustoja hyödynnetään yleisesti. Keskitettyjä asiakasohjauksen malleja on eniten käytössä ikääntyneiden palveluissa. Lasten ja perheiden palveluissa on vähän päätoimisia asiakas- ja palveluohjaajia.

Perhekeskustoimintamalli Lappiin – hankkeen yhtenä kehittämisen osa-alueena oli palveluohjaus ja neuvonta lapsiperheiden palveluissa. Toimintaa kehitettiin ja pilotoitiin yhdeksässä Lapin kunnassa. Hankkeessa mm. mallinnettiin palvelu- ja asiakasohjauksen prosessi QPR-ohjelmalla sekä kehitettiin palveluohjausta sähköisiä palveluja hyödyntäen (esim. Ranuan palveluohjaamo). Osa kunnista otti painopistealueeksi perhepalvelut ja osissa kuntia toimintaa kehitettiin elinkaarimallin mukaisesti, jossa palveluohjaajien vastuulle kuului asiakkaat vauvasta varttuneisiin.

Palveluohjauksen ja neuvonnan tueksi perustettiin palveluohjaajien verkosto. Verkosto ydintyöryhmä muodostettiin niiden Lapin kuntien yhdyshenkilöistä, joissa lähdettiin kehittämään palveluohjauksen toimintamallia. Verkostoon sai osallistua kaikki asiasta kiinnostuneet kuntien työntekijät.

Hankkeen päätyttyä osissa kuntia toiminnan kehittämistyö on jäänyt vähemmälle huomiolle mm. henkilöstövaihdosten ja työvoimapulan vuoksi. Osissa kuntia on oltu aktiivisempia. Kunnissa on kuitenkin kiinnostusta kehittää palveluohjausta ja neuvontaa, jonka johdosta on nähty tarpeelliseksi, että luotu verkosto säilyy ja toimintaa kehitetään.

Verkosto on kokoontunut keväällä 2019 kaksi kertaan. Tapaamisissa on tunnistettu tarve jatkaa yhteistä vuoropuhelua. Keskusteluissa on huomattu, että mm. kunnan väestöpohjalla ja palvelurakenteella on merkityksensä sille, miten palveluohjaus- ja neuvonta on tarkoituksen mukaista järjestää. Lisäksi on käyty keskustelua kuntien yhteisestä sähköisestä verkkoalustasta, jota voitaisiin hyödyntää palveluohjauksen ja neuvonnan välineenä ("sähköinen perhekeskus"). Tavoitteena on käydä keskustelua yhtenäisistä toimintaa ohjaavista kriteereistä.

Muutosagentti toimii palvelu- ja asiakasohjausverkoston koordinaattorina vuoden loppuun saakka.

4. Lape akatemia

Lape-akatemia on vuoden 2019 kestävä oppimis- ja valmennusprosessi, joka tukee lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin johtamista. Akatemian käyneet osaavat johtaa tulevaisuutta sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen yhteisessä toimintaympäristössä.

Lape-akatemia antaa eväitä

- vaikuttavampaan toimintaan
- kokonaisuuksien ymmärtämiseen
- verkostojen johtamiseen.

Kenelle?

Lape-akatemia on tarkoitettu kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen johtaville virkamiehille ja päättäjille, maakuntavalmisteliijoille sekä järjestöjen ja seurakuntien johdolle.

Kuka järjestää?

Lape-akatemiaa johdetaan kansallisesti ja taustavoimina ovat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Suunnittelussa on mukana myös Kuntaliitto.

Oppimisprosessi on kansallisesti johdettu ja tuettu, mutta alueellisiin tarpeisiin räätälöity. Lape-akatemian järjestelyistä vastaavat omilla alueillaan Lape-muutosagentit ja kunta-agentit.

Miksi?

Lape-akatemiassa vahvistetaan verkostoja ja kokonaisuuden hallintaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Lape-akatemiassa vaikutetaan maakunnallisten alueiden lapsi- ja perhepalveluiden rakenteisiin ja toimintamalleihin ja luodaan samalla yhteistä tahtotilaa sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden toimijoiden välille.

Tavoite?

Lape-akatemian tavoitteena on yhteisen tahtotilan vahvistaminen ja lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Samalla on kyse Lape-muutosohjelman kehittämistyön jatkon ja juurtumisen varmistamisesta.

Valmennuksen päätteeksi jokaisella alueella on sovittu kuntien ja maakunnan kesken yhteisistä johtamista tukevista rakenteista, palvelukokonaisuuksista sekä toimintamalleista. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin vaikuttava johtaminen edellyttää kaikissa tulevilla tilanteissa lisääntyvää yhteistyötä ja sujuvia yhdyspintoja.

Tausta?

Ehdotus LAPE-akatemia järjestämisestä sisältyy LAPE-muutosohjelman selvityshenkilöiden Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi -raporttiin, jossa selvitettiin lapsi- nuoriso- ja perhepalveluita uudessa toimintaympäristössä. Oppimisprosessi on tarpeellinen maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun päättymisestä huolimatta. Raportti löytyy allaolevasta linkistä.

[Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi -raportti, 2018 \(Valto\)](#)

Miten?

LAPE-akatemia starttasi yhteisellä valtakunnallisella tilaisuudella keskiviikkona 20.3.2019. Mukana oli julkisen johtamisen huippunimiä sekä kiinnostavia esimerkkejä eri puolilta maata.

5. Katso LAPE-akatemia valtakunnallinen starttitilaisuus 20.3.2019 jälkitalenteena

Voit käydä tutustumassa Lape akatemian aloitusseminaariin. Esim. Olli-Pekka Heinosen esitys kohdalla 48 min. Aiheena ”Onko tilannekuvasi ja –tajusi kohdallaan?

<http://videonet.fi/web/stm/20190320/>

6. Valmennus jatkuu maakuntien alueilla. Jokaisella alueella järjestetään vuoden mittaan kolme valmennuspäivää välitehtävineen. Pohjoisen yta – alueen (Kainuu, Lappi, Pohjois-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa) yhteinen akatemia pidettiin Oulussa 8.5.2019. Akatemian aineistoon voit käydä tutustumassa tämän linkin takaa -

<https://stm.fi/lapeakatemia/valmennukset-maakunnissa>

7. Lapissa Lape akatemia pidetään 13.9 ja 21.11 klo 9-15.30 (Hotelli Santa Claus)

Lisätietoja

Harri Tiuraniemi

Lape- muutosagentti

p. 040-1439 362

harri.tiuraniemi@lapinliitto.fi